

ALACAK VE BORÇ SENETLERİNDE REESKONT UYGULAMASI**Adem GÜNGÖR ^(*)****- Giriş**

Dönemsellik kavramı, işletmelerin sınırsız kabul edilen yaşam sürelerinin belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden ayrı olarak saptanmasını ifade etmektedir. Bu kavrama göre, faaliyet sonuçları ilgili olduğu dönemde değerlendirilir. Vergi sistemimizde de dönemsellik ilkesi benimsenmiş olup, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları ile Vergi Usul Kanunu bu hususları muhtelif maddelerinde hükme bağlamıştır. GVK'nun 38 ve 39., KVK'nın 6., VUK'un 174. maddeleri kazancın hesap dönemi itibarı ile tespit edileceğini belirtmiştir.¹

Gelir Vergisi Kanunu'nda, bilanço usulüne göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark olarak tanımlanmıştır. Dönem sonu ile dönem başındaki öz sermayenin karşılaştırılmasını gerektiren bu sistem, kurumlar vergisi mükellefleri için de geçerlidir.

Öz sermaye ise; işletmenin sahip olduğu iktisadi kıymetler ile alacakların toplamından, borçların düşülmesi sonucunda geriye kalan tutardır. Bu tutar girişimcinin işletmeye koyduğu varlığı gösterir. İhtiya-

yatlar ve kar bilançoda ayrı olarak gösterilseler dahi öz sermayenin unsurlarından sayılırlar. Öz sermayeyi hesaplayabilmek için ise, işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin değerlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Ticari kazancın belirtilen şekilde saptanması sırasında, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ilişkin hükümlerine uyulması zorunludur.²

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda Değerleme, "Vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlardaki değerlerinin saptanmasıdır" şeklinde tanımlanmış olup, Değerlemeye ilişkin hükümlere anılan kanunun 258. ve devamında yer alan maddelerinde yer verilmiş ve her bir aktif ve pasif kıymetin nasıl değerlendirileceği belirlenmiştir.

Bilindiği üzere VUK'un 281 ve 285. maddelerinde iktisadi işletmelere dahil alacak ve borçların değerlendirilmesi hükümlerine yer verilmiştir. Yasada öngörülen şekilde bazı mükellefler zorunlu, bazı mükellefler ise ihtiyari olarak senede bağlı alacak ve borçlarını değerlendirme gününün değerine getirebilmektedirler. İşte senede bağlı alacak ve borçların değerlendirme gününün değerine getirilmesi işlemine reeskont işlemi denilmektedir.

Reeskont, işletme aktifinde veya pasifinde yer alan alacak ve borç senetlerinin değerlendirme

^(*) Vergi Denetmeni

¹ SÖYLER Halil, Tüm Yönleri İle Reeskont İşlemleri İstanbul 22 Eylül 2003.

² Beyanname Düzenleme Kılavuzu, HUD yayını, 2007.

günündeki gerçek değerine indirgenmesidir.³ Başka bir ifade ile alacak ve borç senetlerinin mukaayyet değerlerinden, vadelerine ve faiz oranına göre değişen meblağı düşmek suretiyle bugünkü değerine ulaşılması işlemine reeskont denir.

Reeskont; senede bağlı alacak ve borç tutarı içinde yer alan veya aldığı varsayılan vade farkının ayıklanıp ilgili olduğu döneme aktarılmasını sağlayan bir değerleme hükmünü ifade eder. İkili bir işle ve sahiptir. Bir yönü dönemsellik ilkesini ilgilendirir. Alacak ve borç tutarı içindeki vade farkına tekabül eden kısmın sonuç hesaplarına, ait olduğu dönemde intikalini sağlar. İkinci yönü ise; bilançonun sağlıklı düzenlenmesi ile ilgilidir. Reeskont suretiyle, senetli alacak veya borç değerleme gününün kıymetine irca edilmekle, alacak veya borcun içerdiği vade farkının değerleme gününden tahsil veya ödeme vadesine kadar geçecek sürede işleyecek kısmı ayıklanarak dönem sonuçlarına intikal ettirilmektedir.⁴

II. ALACAK VE BORÇ SENETLERİNDE REESKONT

II. A. KONU İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER:

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 258. maddesi ile Değerleme'nin tanımı yapılmış olup anılan kanun maddesi gereğince Değerleme; vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlardaki değerlerinin saptanmasıdır.

Değerleme ölçüleri ise V.U.K.'un 261'inci maddesinde tespit edilmiştir. Makalemize konu olan alacak ve borç senetlerinin değerleme ölçüsü olan tasarruf değeri ise; "Bir iktisadi kıymetin değerleme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir." şeklinde VUK'un 264. maddesinde açıklanmıştır.

Alacak ve Borçlarla ilgili düzenleme anılan kanunun 281. ve 285. maddelerinde yer almıştır. Söz konusu madde hükümleri aşağıdaki şekildedir:

281. Madde. " *Alacaklar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit*

alacaklar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle dikkate alınır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ya Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile değerlendirme günü kıymetine irca ederler."

285. Madde. " Borçlar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle dikkate alınır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağlı borçlar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ya Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile değerlendirme günü kıymetine irca ederler.

Alacak senetlerini değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerinin de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar. "

Maddelerde yer alan "değerleme gününün kıymetine irca etme" ,o değerın Tasarruf Değeri ile değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Tasarruf değeri ise yukarıda açıklandığı üzere bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği değerdir.

İktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değer, subjektif anlayış taşımakla birlikte, uygulamanın nasıl yapılacağı belirlenmek suretiyle subjektiflik anlayışında ortadan kaldırılmıştır. Daha açık bir ifade ile; senede bağlı alacak ve borçlarda reeskont uygulamasında iskonto haddi senette yazılı faiz oranına bağlanmış, ancak bunun yazılı

³ YILDIZ A.Murat, Dönem Sonu İşlemlerinin Vergisel Boyutu Ankara 2004.

⁴ ÖZBALCI Yılmaz, VUK Yorum ve Açıklamaları Oluş Yayınları, Ağustos 2003

olmaması halinde Merkez Bankası'nın resmi iskonto oranının esas alınacağı belirtilerek subjektiflik ihtimali tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Anılan kanun maddeleri birlikte irdelendiğinde görüleceği üzere alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tabi tutulması, senetlerin değerlendirme günü itibari ile vadelerinin dolmaması koşulu ile banka ve sigorta şirketi niteliğinde olmayan şirketler için seçimlik bir hak olarak düzenlenmiştir. Mükellefler, sözkonusu senede bağlı alacak ve borç senetlerini değerlendirme hükümleri çerçevesinde reeskonta tabi tutabilecekleri gibi mukayyet değeri ile de değerleyebilirler. Bununla birlikte -kanun metinleri ile açıkça ortaya konulduğu üzere- banka, banker ve sigorta şirketlerinin reeskont yapmaları için alacak ve borçların senede bağlı olmasına gerek olmaksızın, senede bağlı olsun veya olmasın alacak ve borçları için reeskont yapmak zorundadırlar.

Banka, banker ve sigorta şirketleri dışında kalan mükellefler vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutup tutmama konusunda Vergi Usul Kanunu'na göre seçimlik bir hakka sahiptirler. Öte yandan, 1 No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre; bu mükellefler için reeskont uygulaması zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunluluk ticari karın hesabında geçerlidir.

Ancak, alacak senetlerini reeskonta tabi tutan mükellefler, borç senetlerini de reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. VUK'un 285. maddesinin son paragrafı ile alacak senetlerini değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükelleflerin aynı işlemi borç senetleri içinde yapmaları bir zorunluluk olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle de ihtiyari bir uygulama olan reeskont işlemini alacak senetleri için uygulayan mükellefler açısından borç senetleri içinde reeskont yapılmasını zorunlu hale getirilmiştir.

Geçici vergi uygulaması yönünden de senetli alacaklarını değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükelleflerin, borç senetlerini de reeskonta tabi tutmaları gerekmektedir. Buna paralel olarak, alacak

ve borç senetlerini reeskonta tabi tutan mükellefler, reeskont ayıracılma niteliklerine sahip bütün alacak ve borç senetlerini reeskonta tabi tutmak zorundadırlar.

II. B. Alacak ve Borç Senetlerine Reeskont Uygulanabilmesi İçin Gereken Şartlar

1. Alacak veya Borcun İktisadi İşletme Bünyesinde Doğmuş Olması

Bir alacak veya borcun reeskonta tabi tutulabilmesi için, söz konusu alacağın gelir getirici ya da hasılat unsuru, borcun ise maliyet yada gider unsuru olması gerekmektedir. Çünkü, reeskont işleminin mantığı; gelir ya da hasılat veya maliyet yada gider etkisi birden fazla yıla sirayet eden alacak ve borçların dönemsellik ilkesi gereği ait oldukları dönemde dikkate alınmasını sağlamaktır.

Meseleye bu yönüyle de bakıldığında, gelir ya da hasılat unsuru içermeyen avans niteliğindeki senetler ile teminat amacı ile alınan teminat senetleri ve hatıra senetleri reeskonta tabi tutulamazlar.⁵ Diğer taraftan gelir unsuru bulunan alacak senetlerinin içindeki katma değer vergisi tutarlarının da reeskonta tabi tutulmasında bir engel bulunmamaktadır. Buna göre, işletmenin mal ve/veya hizmet artışından kaynaklanan bir alacak senedi var ise, bu senedin içerisinde katma değer de dahil bulunuyorsa, bu takdirde söz konusu senet bedeli üzerinden reeskont hesaplamak mümkündür.⁶

2. Alacak veya Borcun Senede Bağlı Olması

Bir alacak veya borcun reeskonta tabi tutulabilmesi için alacak veya borcun senede bağlı olması gerekir. Senede bağlı olmayan alacak veya borçlar için reeskont hesaplanması mümkün değildir. Bir alacak veya borcun reeskonta tabi tutulabilmesi için senede bağlı bir alacak veya borç olması gerektiği kuralı, alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorunda olan bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri için geçerli değildir. Bunlar senede bağlı olsun veya olmasın bütün alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorundadırlar.

⁵ SEVİÇ Veysi, KDV Dahil Düzenlenen Senetler Reeskonta Tabi Tutulabilir mi?, Dünya Yayınları, 04.07.2005

⁶ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, HUD 2007

3. Alacak veya Borcun Bağlı Olduğu Senedin Vade İçermesi Gerekir.

Reeskonta tabi tutulacak alacak veya borç senedinin aynı zamanda vade içermesi gerekir. Çünkü reeskont işlemi mantığı gereği ancak gelecek dönemde tahsil edilebilecek veya ödenebilecek alacak veya borçlara uygulanabilir.

4. Senede Bağlı ve Vade İçeren Alacak veya Borcun Değerleme Günü İtibari ile Vadesinin Gelmemiş Olması Gerekir.

Alacak veya borcun reeskont işlemine tabi tutulabilmesi için, söz konusu alacak veya borcun bağlı olduğu senedin vadesinin değerleme günü itibari ile gelmemiş olması gerekmektedir.

5. Alacak veya Borç Senedinin Değerleme Günü İtibariyle İşletmenin Aktifinde veya Pasifinde Yer Alması Gerekir.

Alacak veya borç senedinin, reeskonta tabi tutulabilmesi için değerleme gününde işletmenin aktifine kayıtlı olması gereklidir.

Ancak, alacak senedi, değerleme gününde, bankaya tahsile veya teminata verilmiş olsa dahi reeskonta tabi tutulabilir.

II. C.Yabancı Para ile Olan Senetli ve Senetsiz Alacak ve Borçların Değerlemesi

4369 sayılı Kanun'un yayımı tarihinde yürürlüğe giren 7'nci maddesiyle, V.U.K.'un 280'inci maddesinin üçüncü fıkrasında aynen aşağıda yer alan değişiklik yapılmış olup, bu değişiklik uyarınca, yabancı para cinsinden düzenlenmiş alacak veya borç senetlerinin değerlemesinde, Maliye Bakanlığı tarafından saptanan kurların esas alınmasının yanı sıra, söz konusu senetlerin değerleme gününün kıymetine irca olunabilmesi, yani reeskont ayrılabilmesi imkanı getirilmiştir:

"Bu madde hükmü yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da caridir. Bunlardan vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar, bu Kanunun 281 ve 285' inci maddeleri uyarınca değerleme günü kıymetine irca edilebilir. Ancak senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda değerleme gününde geçerli olan Londra Ban-

kalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) esas alınır."

Yukarıda yer alan hükme göre, yabancı para cinsinden düzenlenmiş alacak veya borç senetlerinin değerlemesinde, Maliye Bakanlığı tarafından saptanan kurların esas alınmasına devam edilecek olup, aynı zamanda söz konusu senetlerin değerleme gününün kıymetine irca olunabilmesi, yani reeskont ayrılabilmesi için ayrıca şu şartların topluca yerine getirilmesi gerekmektedir:

- Alacak veya borcun senede bağlı olması,
- Senedin vadeli olması,
- Değerleme gününde senedin vadesinin gelmemiş olması,
- Alacak senedinin teminat veya hatır senedi olmaması,
- Alacak veya borç senedinin aktife kayıtlı olması.

Bu şartların topluca yerine getirilmesi halinde, yabancı para cinsinden düzenlenmiş alacak veya borç senetlerinin değerlemesinde, söz konusu senetlerin değerleme gününün kıymetine irca olunabilmesi, yani reeskont ayrılabilmesi mümkün olabilecektir.

Senette faiz oranının açıklanmış bulunması halinde bu oran, senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda ise değerleme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) esas alınacak olup, yapılacak hesaplamada iç iskonto yönteminin uygulanması gerekir.

Buna göre, senedin üzerinde yazılı değer (nominal değer), borç (veya alacak) miktarının yanı sıra; borç(veya alacak) miktarı üzerinden senette yer alan faiz oranı, faiz oranı yazılı olmadığı takdirde, Londra Bankalar Arası Faiz Oranı esas alınarak vadeye kadar olan gün farkına göre hesaplanmış iskonto miktarını da içerdiği kabul edilecektir.

Geçici vergi uygulamasında da durum aynıdır. Geçici vergi döneminin kapanış tarihinde, Resmi Gazete'de Merkez Bankası'nca yayınlanan döviz alış kurları esas alınacak ve vadesi gelmemiş senede bağlı borç ve alacaklar reeskonta tabi tutulabilecektir. Ayrıca, seçilen uygulama yıl içinde değiştirilebilecektir. Bir geçici vergi döneminde bunlar günün

kıymetine irca edilirken, diğer dönemlerde buna uyulmayabilecektir.

III. Reeskont Tutarının Hesaplanması ve

Muhasebeleştirilmesi

VUK'un 281 ve 285. maddelerine göre vadesi henüz gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar değerleme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamış ise Cumhuriyet Merkez Bankası'nın resmi iskonto haddi uygulanır.

Ancak bankalar ve bankerlerle sigorta şirketleri, senede bağlı olsun veya olmasın tüm alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Ayrıca bunlar reeskont oranı konusunda seçimlik bir hakka sahip bulunmaktadır. Bu firmalar reeskont oranı olarak ya kendi işlerinde kullandıkları faiz oranını ya da T.C. Merkez Bankası resmi iskonto oranını uygulamlar.

Uygulamada reeskont işleminin yapılması sırasında hangi oranının esas alınacağı yönünde ortaya çıkan tereddütleri gidermek ve uygulama birliği sağlamak amacı ile Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 238 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği 02.03.1995 tarih ve 22218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan tebliğ söz konusu tereddütleri gidermek adına "İşletmelerin dönem sonlarında bilançolarında yer alan senede bağlı alacak ve borçlarının değerleme gününde kıymetlerine irca edilmesi sırasında iç ve dış iskonto yöntemlerinden hangisinin uygulanacağı ve bu hesaplamanın hangi faiz oranı esas alınmak suretiyle yapılacağı hususlarında gerekli açıklamalar aşağıda yapılmıştır. ...T.C. Merkez Bankası'na reeskont işlemleri için belirlenen faiz oranı, dış iskonto hesaplama yöntemi esas alınarak avans oranlarına tekabül edecek şekilde belirlenmektedir.

Başka bir deyişle, T.C. Merkez Bankası tarafından ilan edilen reeskont oranı; dış iskonto yöntemi-ne göre, yani senedin faizini de içeren nominal de-

ğer üzerinden, kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı ise iç iskonto yöntemine göre, yani senedin peşin değeri üzerinden yapılacak hesaplama da esas alınması gereken faiz oranlarını temsil etmektedir." Şeklinde bir düzenlemeye gitmiştir.

Tebliğ hükümleri gereğince alacak ve borç senetlerinin reeskontunda dikkate alınacak faiz oranı, eğer senet üzerinde faiz oranı yazılı ise; bu oranın reeskont hesaplamalarında kullanılması gerektiği, şayet senet üzerinde faiz oranı yok ise; bu durumda reeskont hesaplamasında kullanılacak faiz oranının T.C. Merkez Bankası tarafından belirlenen kısa vadeli avans işlemlerine uygulanan faiz oranı olacağı belirtilmiştir.

Gerek alacak gerekse borç senetlerinin reeskont tutarının hesaplaması iç iskonto yöntemi ile yapılmalıdır.

İç iskonto, bir senedin halihazır değeri üzerinden hesaplanan iskontoya denilmektedir.

İç iskonto yöntemi, senet üzerindeki vadeye kadar olan gün farkı ve faiz (ya da iskonto) haddi dikkate alınarak senedin halihazır değeri üzerinden iskonto tutarı hesaplanması esasına dayanır.⁷

238 sayılı VUKGT'ne göre iç iskonto yöntemi ile reeskont aşağıdaki formül ile hesaplanır.

$$F = A - [A \times 360 / (360 + (m \times t))]$$

F = Reeskont Tutarı

A = Senedin Nominal Değeri

M = Faiz Oranı

t = Vade.

Dikkate alınacak faiz (ya da iskonto) oranı, V.U.K.'un 280, 281 ve 285'inci maddeleri uyarınca,

- Senette faiz oranı açıklanmışsa bu oran,

- Açıklanmamış ise T.C. Merkez Bankası'nın kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı

- Yabancı para ile olan alacak ve borç senedi üzerinde bir oran belirtilmiş ise bu oran, belirtilmemiş ise LIBOR'un esas alınması gerekmektedir.

⁷ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, HUD yayınları, 2007

Örnek 1:

X işletmesinin portföyünde 31.12.2007 tarihi itibari ile nominal değeri 1.000 YTL değerleme gününden vadesine kalan gün sayısı 60 olan bir borç senedi ile nominal değeri 2.000 YTL. değerleme gününden vadesine kalan gün sayısı 80 olan bir alacak senedi bulunmaktadır. Senetlerin üzerinde faiz oranı bulunmamaktadır.

İşletme alacak ve borç senetlerini reeskonta tabi tutmaya karar vermiş olup, reeskont tutarları ve buna ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir. (TCMB kısa vadeli avans işlemlerine uyguladığı faiz oranı % 25'dir.)

- Borç senedi için;

$$F = 1.000 - [1.000 \times 360 / 360 + (0.25 \times 60)]$$

$$F = 1.000 - 960$$

$$F = 40$$

31.12.2007

322- BORÇ SENETLERİ REESKONTU 40,00

647- REESKONT FAİZ GELİRLERİ 40,00

01.01.2008

657- REESKONT FAİZ GİDERLERİ 40,00

322- BORÇ SENETLERİ REESKONTU 40,0v

//

31.12.2007 tarihinde kâr olarak kayıt edilen 40.- YTL. tutarındaki reeskont gelirinin, 01.01.2008 tarihinde zarar olarak kayıt edilmesi gerekmektedir.

- Alacak senedi için;

$$F = 2.000 - [2.000 \times 360 / 360 + (0,25 \times 80)]$$

$$F = 2.000 - 1.894$$

$$F = 106 \text{ YTL}$$

31.12.2007

657- REESKONT FAİZ GİDERLERİ 106,00

222- ALACAK SENETLERİ REESKONTU 106,00

01.01.2008

222- ALACAK SENETLERİ REESKONTU 106,00

647- REESKONT FAİZ GELİRLERİ 106,00

//

31.12.2007 tarihinde zarar olarak kayıt edilen 106 YTL. tutarındaki reeskont giderinin 01.01.2008 tarihinde kâr olarak kayıt edilmesi gerekmektedir.

Örnek 2:

Bir işletmenin aktifinde 31.12.2007 tarihi itibari ile 5.000 \$ (Kayıtlara 6.250 YTL olarak alınmıştır) tutarında alacak senedinin vadesine 100 gün bulunmaktadır. Senedin faiz oranı % 10 olarak belirtilmiştir. 31.12.2007 itibari ile dolar kuru 1.400 YTL olup işletme 100 gün vadeli senedi reeskonta tabi tutmuştur. Bu bilgiler ışığında reeskont tutarı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

$$F = A - [A \times 360 / (360 + (m \times t))]$$

$$F = 5.000 - [5.000 \times 360 / (360 + (0,10 \times 100))]$$

$$F = 136 \$$$

136 \$ X 1.400 ytl = 190,40 ytl Reeskont tutarı olarak bulunacaktır.

1.400 - 1.250 = 150 x 5.000 \$ = 750 YTL ise kur farkı olarak kayıtlara alınması gerekmektedir.

Buna göre yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır;

31.12.2007

121 Alacak Senetleri 750

646 Kambiyo Karları 750

31.12.2007

657 Reeskont Faiz Giderleri 190,40

122 Alacak Senetleri Reeskontu 190,40

01.01.2008

122 Alacak Senetleri Reeskontu 190,40

647 Reeskont Faiz Gelirleri 190,40

//

* Yabancı para cinsinden alacak ve borçlarda da

muhasebe kayıtları Türk Lirası üzerinden düzenlenen senetler ile aynıdır. Sadece dönem sonunda reeskont işleminden ayrı olarak, bu senetlerin Türk Lirası karşılıkları bilanço günündeki değerlendirilme kurlarına göre düzeltilir. Değerleme sonucu oluşan farklar da 646 Kambiyo Kararı Hesabı veya 656 Kambiyo Zararları Hesabına aktarılır.⁸

IV. İleri Tarihli (Vadeli) Çeklere Reeskont

Uygulanabilir mi?

Türk Ticaret Kanunu'nun 707'nci maddesinde, *"çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir, keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek ibraz günü ödenir."* hükmü getirilmiştir.

Bu hükümden anlaşılacağı üzere, çek bir ödeme aracı olup kredi aracı değildir ve yasal olarak hiçbir vade içermez.

Vergi Usul Kanunu'nun 281'inci maddesi uyarınca vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar reeskonta tabi tutulabilir. Bir ödeme aracı olarak kullanılması ve görüldüğünde ödenmesi gereken çekin, karşılıklı irade beyanıyla vadeli olarak düzenlenip kabul edilmesi, çeke alacak senedi veya poliçe niteliğini kazandırmaz.⁹

04.04.2000 tarih ve E:1999/408, K:2000/144 sayılı Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı'nda¹⁰; çekin vade ve faiz kaydı taşımasının yasal olarak mümkün bulunmadığı, uygulamada çekin çeşitli sebeplerle vadeli düzenlenmiş olmasının adına çek düzenlenen mükellefin, ancak değerlendirilme gününde vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar için uygulanması öngörülen V.U.K.'un 281'nci maddesindeki düzenlemeden yararlandırılmasına olanak vermeyeceğine hükmedilerek vadeli çeklerin reeskonta tabi tutulamayacağı belirtilmiştir.

Aynı şekilde 19 Aralık 2000'de Danıştay 4. Dairesi tarafından verilen bir kararda¹¹ "Vadeli olarak

düzenlenen çeklerin reeskonta tabi tutularak, bulunan reeskont tutarının kurum kazancından indirilmesine ilişkin mahkeme kararı yerinde değildir. Çünkü bu konudaki kanun hükmü sadece vadeli düzenlenmesi mümkün olan senetlere ilişkin olup çekte vade bulunamayacağından, bu hükmün uygulanma olanağı yoktur." Yine 10 Haziran 2002'de Danıştay'ın 4. Dairesince verilen bir kararda¹² "Vadeli olarak düzenlenen çekler reeskonta tabi tutulamayacaktır." şeklinde hükmedilmiştir.

Dolayısıyla, vadenin söz konusu olmadığı bu ödeme aracının reeskonta tabi tutularak hesaplanan reeskont tutarının gider yazılması mümkün değildir.

Ancak ticari kârın tespiti için reeskont işlemi yapılabilir. Bu durumda hesaplanıp gider kaydedilen reeskont tutarı vergi matrahının saptanmasında kanunun kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır.

Bununla birlikte SPK'na tabi firmalarda sadece ilgili mevzuat açısından farklılık mevcuttur. 1 seri no.lu SPK tebliğinin I/A-3 bölümünde; SPK, çeklerin vade konmak suretiyle alacak senedi yerine kullanılmakta olduğu gerçeğinden hareketle, bunlarında reeskonta konu edilebileceğini öngörmüş, daha sonra aynı tebliğın 14. maddesiyle bunun bir mecburiyet olduğu yolunda uygulama yapmaya başlamıştır. Bu durumda vadeli çek reeskontu SPK'na tabi işletmelerce yapılacak, fakat bu reeskont işlemi Vergi Usul Kanunu'na uymadığı için, vergi hesaplamasında reeskont tutarı vergi matrahı ile ilişkilendirilmeyecektir. Vadeli çeklerin SPK'na tabi şirketlerce reeskont işlemine tabi tutulmasından kaynaklanan gider, kanunun kabul edilmeyen gider olacaktır.

V. SONUÇ VE REESKONT UYGULAMASINDA DİKKAT EDİLECEK ÖZELLİKLİ DURUMLAR

Alacak ve borç senetlerinde reeskont işlemleri ile ilgili olmak üzere 213 sayılı VUK'un 280, 281 ve

⁸ ÖZCAN Fatma, Alacak ve Borç Senetleri Reeskont İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Vergi Raporu, Sayı 87

⁹ ÖZTÜRK Bünyamin, Dönem Sonu Envanter ve Değerleme İşlemleri, Mali Pusula, Ağustos 2005

¹⁰ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 07.04.2000 tarih ve E 1999/448, K 2000/145 sayılı kararı.

¹¹ Danıştay 4. Daire 19.12.2000 tarih ve E.2000/662 K.2000/5353.

¹² Danıştay 4. Daire 10.06.2002 tarih ve E.2001/1399 K.2002/2405.

285. maddeleri ile aynı kanunun 238 sayılı tebliğ hükümleri çerçevesinde açıklamalarda bulunulmuş olup, yukarıda yapılan açıklamalar ışığında reeskont uygulaması bakımından özellik taşıyan hususlar maddeler itibari ile aşağıdaki gibi özetlenebilir;

* Bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri dışında kalan ve bilanço esasına göre defter tutan mükellefler için reeskont işlemi ihtiyaridir.

* Ancak alacak senetlerini reeskonta tabi tutanlar, borç senetlerini de reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Kısmi reeskont işlemi yapılamaz. Örneğin; alacak senetlerinin bir kısmını reeskonta tabi tutup, diğer kısmını tutmamak olmaz.

* Bankalara teminata ve tahsilata verilen senetler içinde vadesi geçmemiş olmamak şartı ile reeskont hesaplanabilir.

* Kampanyalı (ön ödemeli) satışlarla ilgili olarak alınan senetler için reeskont hesaplanamaz.

* Hatır senetleri için reeskont hesaplanmaz.

* Vadeli çekler için reeskont hesaplanamaz.

* Yıllara sari inşaat dolayısı ile alınan senetler için reeskont hesaplanamaz.

* Vadesi belli olan senetsiz alacak ve borçlar için reeskont hesaplanamaz.

* Müflisten olan alacaklar için reeskont hesaplanamaz.

* Yabancı para cinsinden olan senetli alacak ve borçlar reeskonta tabi tutulabilir.

* Senet KDV içeriyorsa, KDV hasılat unsuru olmadığından, reeskont işlemi yapılırken bu kısım senet bedelinden düşülüp düşülmeyeceği tartışmalıdır. Ancak 334 no'lu VUK Genel Tebliği'nde şüpheli alacaklar için yapılan açıklamalar ve Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 10.08.2001 gün ve 42547 sayılı yazısı paralelinde senet tutarının KDV'de içermesi halinde reeskont işlemi KDV dahil tutar üzerinden yapılmalıdır.

* Reeskont hesaplamasında iç iskonto yönteminin kullanılması gerekir. (238 Seri no'lu VUK Genel Tebliği)

* Vergi kanunlarına göre reeskonta tabi tutulma-

si mümkün olmayan alacak ve borçların reeskonta tabi tutulması halinde hesaplanan reeskont tutarı vergi matrahının hesaplanmasında gider olarak dikkate alınamaz.

* Şüpheli alacak karşılığı ayrılmış senetli alacaklar için, reeskont hesaplanmaz. Hesaplama yapılsa dahi, bu reeskont tutarı gider olarak yazılamaz.

KAYNAKÇA :

1- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

2- 238 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

3 - SEVİLENGÜL Orhan, Genel Muhasebe, Ankara 1998.

4- SÖYLER Halil, Tüm Yönleri İle Reeskont İşlemleri İstanbul 22 Eylül 2003.

5- Beyanname Düzenleme Kılavuzu, HUD yayınları, 2007.

6- YILDIZ A.Murat, Dönem Sonu İşlemlerinin Vergisel Boyutu Ankara 2004.

7 - ÖZBALCI Yılmaz, VUK Yorum ve Açıklamaları Oluş Yayınları, Ağustos 2003

8 - ÖZCAN Fatma, Alacak ve Borç Senetleri Reeskont İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Vergi Raporu, Sayı 87

9 -SEVİĞ Veysi, KDV Dahil Düzenlenen Senetler Reeskonta Tabi Tutulabilir mi?, Dünya Yayınları, 04.07.2005

10- ÖZTÜRK Bünyamin, Dönem Sonu Envanter ve Değerleme İşlemleri, Mali Pusula, Ağustos 2005

11 -Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 07.04.2000 tarih ve E 1999/448, K 2000/145 sayılı kararı.

12- Danıştay 4. Daire 19.12.2000 tarih ve E.2000/662 K.2000/5353.

13- Danıştay 4. Daire 10.06.2002 tarih ve E.2001/1399 K.2002/2405.